

CÔNG TÁC NGHIÊN CỨU, SƯU TẦM, BỔ SUNG SƯU TẬP TEM TẠI BẢO TÀNG LỊCH SỬ QUỐC GIA TRONG NHỮNG NĂM QUA

Nguyễn Thị Thủy*

Bảo tàng Lịch sử Quốc gia lưu giữ và bảo quản hàng nghìn con tem khác nhau. Mỗi con tem là một tác phẩm thu nhỏ. Trên mỗi con tem cho chúng ta biết về nhiều lĩnh vực khác nhau như: kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội... Do đó, cần tiếp tục nghiên cứu sưu tầm bổ sung để giới thiệu với du khách trong và ngoài nước những danh lam thắng cảnh, tập quán, lịch sử... và truyền thống tốt đẹp của dân tộc Việt Nam.

Từ năm 2012, Ban lãnh đạo Bảo tàng Lịch sử Quốc gia rất quan tâm, chú trọng đến công tác sưu tầm tài liệu, hiện vật của cư dân Nam Bộ trước năm 1975 và đã cử cán bộ nghiên cứu, khảo sát chuyên đề này. Đây là chuyên đề còn rất thiếu trong hệ thống trưng bày và hệ thống kho của Bảo tàng.

Để đáp ứng yêu cầu của chuyên đề này, chúng tôi đã có một thời gian dài nghiên cứu hệ thống sổ sách, phích phiếu của kho Bảo tàng và tiếp cận những sưu tập hiện vật của Bảo tàng. Trong những sưu tập mà chúng tôi tiếp cận, chúng tôi đặc biệt quan tâm đến sưu tập tem thư (tem bưu chính).

Tem thư hay đơn giản là tem, trước đây còn gọi là bưu hoa, là một loại dấu hiệu có giá trị nhất định, thường là một mảnh giấy hình chữ nhật, dùng để trả phí cho dịch vụ bưu chính. Một con tem dù “sống” hay “đã chết” thì vẫn là một con tem chứa đựng đầy đủ những giá trị văn hóa và bản sắc nó lưu giữ, bất kể thời gian hay không gian.

Mỗi một con tem là một tác phẩm nghệ thuật thu nhỏ, có tính chất đồ họa đặc biệt và sau một thời gian được dùng để gửi thư, những con tem dần dần ít đi trở thành quý hiếm do nguyên tắc phát hành tem thường không được tái bản. Trên mỗi con tem cho chúng ta biết về mọi lĩnh vực như: kinh tế, chính trị, xã hội, đất nước, con người, phong tục tập quán, thiên nhiên, lịch sử, văn hóa, truyền thống, khoa học kỹ thuật, thể thao...

Trong nhiều năm qua, những thế hệ đi trước của Bảo tàng Lịch sử Quốc gia luôn quan tâm, chú trọng sưu tầm các loại tem khác nhau và hiện nay trong kho của Bảo tàng Lịch sử Quốc gia đã lưu giữ hàng nghìn con tem khác nhau, bao gồm các loại như:

- Tem in đề chữ C.CH (COCHIN-CHINE là Nam Kỳ).
- Tem in đề chữ A (viết tắt chữ ANNAM: lưu hành ở Trung Kỳ).
- Tem in đề chữ T (viết tắt chữ TONKIN: ở Bắc Kỳ).

---

* ThS. Phòng Nghiên cứu - Sưu tầm, Bảo tàng Lịch sử Quốc gia

- Tem INDOCHINE (Đông Dương).
- Tem Việt minh phát hành từ năm 1941 đến năm 1945.
- Tem Việt Nam Dân chủ Cộng hòa (1945 đến ngày 24/6/1976: lưu hành tại miền Bắc).
- Tem Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam (từ ngày 24/6/1976 đến nay: lưu hành trong cả nước).
- Tem Mặt trận Dân tộc Giải phóng miền Nam Việt Nam (từ ngày 20/12/1963 đến năm 1969).
- Tem Chính phủ Cách mạng Lâm thời Cộng hòa miền Nam Việt Nam (từ 22/4/1970 đến 24/6/1976: lưu hành tại các vùng giải phóng ở miền Nam Việt Nam)...

Sưu tập tem tại Bảo tàng Lịch sử Quốc gia đang lưu giữ và trưng bày gồm nhiều loại khác nhau, rất phong phú, đa dạng. Tuy nhiên, nội dung của những con tem thường là tem kỷ niệm ngày sinh của các danh nhân thế giới và Việt Nam, tem về các sự kiện liên quan đến cuộc đấu tranh cách mạng giải phóng dân tộc và xây dựng đất nước, tem về các danh lam thắng cảnh, tem về các loại hoa, quả Việt Nam... được người dân Bắc bộ lưu hành, sử dụng, mà thiếu hẳn một phần tem của người dân Nam bộ sử dụng trước năm 1975.

Để bổ sung hoàn thiện thêm cho sưu tập, năm 2013, Bảo tàng Lịch sử Quốc gia đã sưu tầm được trên 200 con tem do Nguyễn quyền Sài Gòn phát hành từ năm 1955 đến trước năm 1975, được người dân Nam bộ sử dụng, lưu hành tại vùng do Nguyễn quyền Sài Gòn kiểm soát.

Một số con tem Việt Nam Cộng hòa

Việt Nam Cộng hòa (1955-1975) là một cựu chính thể được thành lập từ Quốc gia Việt Nam (1949-1955), về danh nghĩa tuyên bố chủ quyền trên toàn bộ lãnh thổ Việt Nam, nhưng trên thực tế chỉ kiểm soát một phần lãnh thổ ở phía Nam vĩ tuyến 17. Năm 1960, Mặt trận Dân tộc Giải phóng miền Nam Việt Nam ra đời và sau đó là Cộng hòa miền Nam Việt Nam (năm 1969), Việt Nam Cộng hòa là một trong hai chính thể cùng tồn tại ở miền Nam Việt Nam, quản lý các vùng lãnh thổ không thuộc phạm vi quản lý của Mặt trận Dân tộc Giải phóng và Cộng hòa miền Nam Việt Nam.

Qua nghiên cứu, tìm hiểu những con tem Việt Nam Cộng hòa cho chúng ta thấy: Việt Nam Cộng hòa được Hoa Kỳ lập ra để “dùng người Việt Nam đánh người Việt Nam”, ngăn chặn phong trào đấu tranh chính trị của quần chúng, khống chế, dập tắt các cuộc đấu tranh cách mạng ở nông thôn, bình định đồng bằng, lập ấp chiến lược để dồn dân, chiếm đóng, khống chế quần chúng.

Hoa Kỳ thí nghiệm cuộc chiến tranh đó để rút kinh nghiệm đàn áp phong trào giải phóng dân tộc, đe dọa các nước mới giành được độc lập, bắt các nước đó phải chấp nhận chủ nghĩa thực dân

mới. Do vậy phần lớn người dân miền Nam không ủng hộ Việt Nam Cộng hòa mà đã đi theo phong trào Đông Khởi giành chính quyền. Các chiến lược chiến tranh của Hoa Kỳ và kế hoạch lập “Áp chiến lược” của Việt Nam Cộng hòa đã vấp phải sự chống đối mạnh mẽ của người dân miền Nam nên đã phá sản. Lực lượng vũ trang của quân giải phóng có thể đánh nhiều trận táo bạo, có hiệu suất cao cũng là nhờ có sự hỗ trợ của nhân dân miền Nam. Vùng giải phóng kiểm soát nhờ đó được mở rộng, chiếm phần lớn lãnh thổ miền Nam, trở thành hậu phương trực tiếp và vững chắc giúp họ đương đầu được với quân đội Hoa Kỳ và Việt Nam Cộng hòa.

Sưu tập tem thư hiện lưu giữ tại Bảo tàng là một sưu tập hiện vật quý, không chỉ là nguồn sử liệu hữu ích cho việc nghiên cứu lịch sử Việt Nam mà còn là một bằng chứng đánh dấu một chặng đường phát triển văn hóa Việt Nam nói chung và về Bưu chính Việt Nam nói riêng. Ví dụ như tem của Ủy ban điều tra tội ác chiến tranh xâm lược của đế quốc Mỹ ở Việt Nam của Thụy Điển tặng phái đoàn Việt Nam sang dự tòa án Quốc tế lần thứ I, tại Stockholm được Ủy ban bán lấy tiền ủng hộ Việt Nam trong cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ, tem Bưu chính Việt Nam phát hành năm 1968, in lời của Chủ tịch Hồ Chí Minh: “Không có gì quý hơn độc lập, tự do...”, Tem bưu chính Việt Nam phát hành kỷ niệm 35 năm ngày Thương binh Liệt sĩ: 27/7/1947-27/7/1982, Tem bưu chính Việt Nam phát hành nhân kỷ niệm 35 năm ngày thành lập Hội chữ Thập đỏ... mà hiện nay Bảo tàng đang lưu giữ.

Mỗi một con tem có nội dung nhân văn như vậy ra đời cũng là khi các giá trị con người được tăng thêm, dù nhỏ nhưng tích dần sẽ thành lớn mạnh. Điểm quan trọng chính là lịch sử văn hóa được các thế hệ đón nhận với đầy đủ tính nhân văn. Do đó cần tiếp tục nghiên cứu sưu tầm bổ sung, để sưu tập tem ngày càng sống động, muôn màu sắc về cả nội dung lẫn giá trị cuộc sống vì ngoài giá trị lịch sử, còn là giá trị giáo dục văn hóa, ý thức con người sâu sắc mà nổi bật là văn hóa giữa con người với con người.

COLLECTING AND STUDYING STAMPS IN THE VIETNAM NATIONAL MUSEUM OF HISTORY IN RECENT YEARS

Nguyễn Thị Thủy

Vietnam National Museum of History has a stamp collection up to thousands of stamps. Each of them is often printed with images and texts presenting some aspects of economic, social and politic life. This article's goal is to summarize the results of the study and collection of stamps carried out by the Vietnam National Museum of History in recent years. Firstly, the study has provided the information useful for understanding social and historical questions. Especially, some special stamps were issued by different politic institutions or organizations. However, the study also shows that there is a lack of the stamps that people in Southern Vietnam had used before 1975. In 2013, the Vietnam National Museum of History thus undertook collecting 200 stamps issued by the Republic of Vietnam. Through these, some information of this politic entity has been pointed out. At last, the author thinks that stamp collection is a historical database, the further study is therefore very necessary.